

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

БРЕЗДЕНЬ ВОЛОДИМИР ІВАНОВИЧ

УДК 340.12

**ЕКСТРЕМУМИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА:
ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

12.00.12 – філософія права

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі теорії та філософії права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

Науковий керівник– доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України
Сливка Степан Степанович,
Навчально-науковий Інститут права та психології
Національного університету «Львівська
політехніка»,
завідувач кафедри теорії та філософії права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
Омельчук Олег Миколайович
Хмельницький університет
управління та права,
ректор

кандидат юридичних наук, доцент,
Шевців Михайло Богданович
Львівський державний
університет внутрішніх справ,
доцент кафедри теорії та історії держави і права

Захист відбудеться « 14 » грудня 2015 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3, ауд.301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий « 10 » листопада 2015 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

Н.П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Упродовж усіх років незалежності наша держава як найбільша держава Європи прагнула бути активним учасником процесів, які зачіпають інтереси всіх європейських країн і народів. Тривалі політичні, економічні, культурні, людські зв'язки завжди лежали в основі розуміння необхідності забезпечення загальноєвропейської безпеки і стабільності як запоруки добробуту самої України. Особливо важливим таке розуміння є сьогодні, коли Україна усвідомлено і твердо зробила вибір на користь інтеграції в Європейський Союз, про що свідчить Договір про асоціацію.

На шляху євроінтеграції Україна має здійснити декілька важливих реформаційних кроків, спрямованих, насамперед, на побудову правової держави. У цьому процесі важливого значення набуває професійна юридична діяльність, яка одночасно виступає і умовою і способом існування правової системи та людини в ній. Юридична діяльність становить суттєвий відрізок життя суспільства і саме тому тісно пов'язана з нормами, правилами, законами, моральними зобов'язаннями та іншими навиками, котрі виступають складовими суспільства.

Професіоналізм представників юридичної професії найповніше можна оцінити за якістю та рівнем виконання посадових обов'язків, які на них покладено державою. В таких аспектах найчіткіше прослідковуються екстремуми їхньої професійної діяльності, що є крайніми межами допустимої поведінки. Юридична діяльність є специфічною предметно-практичною діяльністю у правовій сфері, умовою виникнення якої є наявність певної правової ситуації, при якій чітко окреслена відповідна проблема. Отже її можна трактувати як спосіб вирішення нагальних правових проблем, що виникають у суспільстві.

Для їх вирішення вкрай необхідні особистісні якості юриста, що визначають його ставлення та інтерес до цього виду діяльності, пізнавальні здібності, а також такі риси як: високе почуття відповідальності за доручену справу, належне усвідомлення обов'язку, високі моральні якості, що виступають важливою частиною загальної професійної культури юриста. За таких умов юрист не дозволить собі діяти в межах крайніх від'ємних екстремумів – тобто виходити за рамки закону та грубо потурати його нормами.

Сьогодні в суспільстві доволі гостро стоїть питання реформування судової, правоохоронної, правозахисної систем, що є полем юридичної діяльності. Численні скарги на ці інституції свідчать про те, що не всі представники юридичної професії діють в межах допустимих правом, не дотримуються належних етичних та моральних норм. З огляду на це, особливої актуальності набуває філософсько-правове дослідження екстремумів у професійній діяльності юриста, що покликане з'ясувати глибинні причини, що спонукають юриста перебувати в межах одного з екстремумів, адже вони, насамперед, криються в його особистості.

Теоретико-методологічним підґрунтям філософсько-правового дослідження екстремумів у професійній діяльності юриста стали праці відомих

вчених з-поміж яких: С.С. Алексєєв, В.С. Бабкін, Т.З. Гарасимів, В.В. Головченко, А.А. Козловський, М.І. Козюбра, М.В. Костицький, Л.В. Кравченко, Л.Т. Кривенко, В.О. Лозовий, О.О. Лукашова, О.Є. Мачульська, В.С. Нерсєсянц, О.М. Омельчук, М.Ф. Орзіх, О.В. Петришин, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабінович, В.М. Селіванов, С.С. Сливка, І.М. Сирота, О.В. Скрипнюк, Ю.В. Тихонравов, В.М. Шаповал, М.Б. Шевців та ін.

Низка ідей, які розвиваються в дисертаційній роботі опираються на праці відомих класиків зарубіжної наукової думки, зокрема Ж. Бодена, Г. Гегеля, Т. Гоббса, Г. Єллінека, І. Канта, Г. Кельзена, Д. Локка, Ш. Монтеск'є, Ж-Ж. Руссо, А. Токвіля, К. Ясперса та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри теорії та філософії права: «Філософські та теоретичні концепції держави і права». Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні» (державний реєстраційний номер 0112U001217).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у філософсько-правовому аналізі екстремумів, що виникають у професійній діяльності юриста та шляхів запобігання їх крайнім від'ємним показникам, що є наслідком, насамперед, деформації моральної і професійної свідомості юриста і спрямовані на руйнування правової соціальної держави.

Для реалізації цієї мети поставлено такі *завдання*:

– з'ясувати зміст та розкрити сутність ключових понять дослідження, з-поміж яких: «екстремуми у професійній діяльності юриста», «професійна діяльність», «види професійної діяльності», «готовність до професійної діяльності»;

– здійснити аналіз чинників, що формують образ і модель сучасного юриста;

– проаналізувати морально-етичні вимоги, що спрявляють вплив на вибір граничних меж у професійній юридичній діяльності;

– обґрунтувати вплив правової культури юриста на екстремуми у його професійній діяльності;

– визначити критерії правосвідомості та окреслити їх вплив на екстремуми у професійній діяльності юриста;

– охарактеризувати філософсько-правові константи формування правомірної поведінки в професійній діяльності юриста;

– визначити шляхи протидії деформації професійної свідомості юриста як основи запобігання негативним екстремумам у його професійній діяльності;

– проаналізувати професійну освіту як чинник визначення установки на професійну діяльність юриста.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, у яких існують екстремуми професійної діяльності юриста.

Предметом дослідження філософсько-правовий вимір екстремумів у професійній діяльності юриста.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань, а також особливостей об'єкта і предмета наукового пошуку, методологічну основу дисертації складають низка філософсько-світоглядних, загальнонаукових та спеціальних правових методів. Діалектичний метод використано при аналізі сформованих теоретико-правових підходів сутності та змісту професійної діяльності юриста (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3). Застосування герменевтичного методу сприяло з'ясуванню та розкриттю дефініції «екстремуми у професійній діяльності юриста» – (підрозділ 1.1). Для пізнання професійної діяльності юриста застосовано гносеологічний метод (підрозділи 1.2, 3.1, 3.2). Застосування аксіологічного методу сприяло виявленню ознак юридичної діяльності (підрозділ 1.1). Логічний метод дав змогу оцінити наукові концепції і доктрини, сформулювати нові поняття та терміни, (підрозділи 1.1, 3.1, 3.2, 3.3). Використання формально-юридичного методу дозволило розкрити зовнішні чинники утвердження моральних та правових засад діяльності юриста (підрозділ 2.1). Завдяки спеціально-юридичному методу проведено аналіз правової культури і правосвідомості юриста та їх впливу на екстремуми у професійній діяльності юриста (підрозділ 2.2, 2.3). Філософсько-правовий метод дав змогу виявити онтологічні засади професійної діяльності юриста (підрозділ 1.1, 1.2).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим комплексним філософсько-правовим дослідженням екстремумів професійної діяльності юриста, в якому розкриваються чинники, що впливають на вибір тих або інших граничних показників діяльності, а також визначено можливі шляхи запобігання крайнім від'ємним екстремумам у професійній діяльності юриста в умовах сьогодення. У результаті сформовано наукові положення, що містять елементи новизни, а саме:

уперше:

– обґрунтовано положення про те, що вибір екстремумів у професійній діяльності юриста завжди лежить у площині ціннісних орієнтирів правника, що починають формуватися в процесі визначення установки на професійну діяльність юриста;

– запропоновано авторську інтерпретацію поняття «екстремуми у професійній діяльності юриста», під якими слід розуміти крайні межі допустимої поведінки юриста, що можуть проявлятися у негативному чи байдужому ставленні до закону або слугувати прикладом високого почуття відповідальності за виконання свого професійного обов'язку щодо неухильного дотримання норм права;

– доведено, що інтелектуальна традиція конкретного етносу, її ціннісний зміст та принципи в умовах сьогодення виступають духовною основою подолання кризи в державі, дотримання норм та вимог у професійній діяльності юриста, незалежно від соціальної приналежності індивіда, протидії його

протиправній діяльності та асоціальним явищам у всіх сферах життя суспільства та формах буття правової реальності;

удосконалено:

– сутнісну характеристику критеріїв правової свідомості та їх впливу на екстремуми у професійній діяльності юриста;

– аксіологічне розуміння того, що порушення положень юридичної етики у професійній діяльності юриста руйнує основну соціальну роль, яку виконує юридична спільнота – соціально-правовий захист конкретної особи, її прав, свобод та інтересів;

набули подальшого розвитку:

– філософсько-правові погляди на застосування антропологічного підходу у визначенні соціокультурного феномена екстремумів професійної діяльності юриста;

– конкретизація змісту ключових понять дослідження, з-поміж яких: «професійна діяльність», «види професійної діяльності», «готовність до професійної діяльності»;

– характеристика філософсько-правових констант формування правомірної поведінки в професійній діяльності юриста;

– наукові ідеї щодо визначення шляхів протидії деформації професійної свідомості юриста як основи запобігання негативним екстремумам у його професійній діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що положення, теоретичні висновки, практичні узагальнення й пропозиції сформульовані в дисертаційній роботі можуть слугувати підґрунтям для подальших філософсько-правових, теоретичних та галузевих досліджень, при розробці питань пов'язаних з екстремумами у професійній діяльності юриста.

Окремі положення можуть бути враховані при формуванні загальнодержавних, регіональних або галузевих програм, концепцій правової освіти, правової підготовки та правового виховання. Водночас, результати дослідження доцільно використати в навчально-виховному процесі, при підготовці підручників, навчальних посібників із філософії права, загальної теорії права, професійної етики, правничої етики, професійної культури юриста, а також при викладанні курсів лекцій з цих дисциплін і відповідних спецкурсів.

Особистий внесок здобувача. Усі сформульовані в дисертаційній роботі положення та висновки обґрунтовано на основі самостійних досліджень автора. Для аргументації окремих положень дослідження використано наукові праці інших учених, на які зроблено відповідні посилання.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні і практичні висновки та основні ідеї дисертаційної роботи, розглянуто й обговорено на засіданні кафедри теорії та філософії права Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» та були апробовані на таких конференціях: I-й регіональній науково-практичній конференції «Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку» (Львів, 11 квітня 2013р.); I-й заочній науково-

практичній конференції «Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку» (Львів, 10 квітня 2014р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Філософські, теоретичні та методологічні проблеми юридичної науки в умовах євроінтеграції України» (Львів, 25 квітня 2014р.); Міжнародній конференції «Правовое регулирование сотрудничества Украины и Молдовы с Европейским Союзом» (Трускавець – Кишинев, 2014г.); II-й заочній науково-практичній конференції «Державотворення та правотворення в Україні: проблеми та перспективи розвитку» (Львів, 16 квітня 2015р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 10 праць, з яких чотири статті, опубліковані у наукових виданнях, що визнані фаховими з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні та 5 тез виступів на науково-практичних конференціях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 181 сторінку, з них 165 сторінок основний текст, список використаних джерел – 183 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми, актуальність дослідження, зв'язок його з науковими програмами та планами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, наукову новизну та особистий внесок здобувача у розробку досліджуваної проблеми, наведено відомості про апробацію та публікації основних положень, структуру і обсяг роботи.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження екстремумів у професійній діяльності юриста» складається з трьох підрозділів і присвячений розгляду наукознавчих вимірів поняття екстремумів у професійній діяльності юриста, з'ясуванню методологічних підходів до розкриття екстремумів у професійній діяльності юриста, а також аналізу чинників, що формують образ і модель сучасного юриста.

У *підрозділі 1.1 «Наукознавчі виміри поняття екстремумів у професійній діяльності юриста»* проаналізовано філософські, теоретичні та прикладні розробки, що стосуються різноманітних аспектів професійної діяльності юриста. Зазначено, що для подальшої демократизації суспільства, утвердження України як правової соціальної держави дослідження екстремумів у професійній діяльності юриста набуває надзвичайно важливого значення, зокрема, крізь призму філософії права. Адже професійна юридична діяльність, з-поміж іншого, покликана сприяти розвитку державотворення та правотворення в Україні, в контексті інтеграції в Європейський Союз та забезпечення загальноєвропейських цінностей дотримання прав людини і громадянина.

Констатовано, що екстремуми у професійній діяльності юриста – це граничні наслідки його службової діяльності. Звідси впливає дві групи

компонентів, що характеризують екстремуми юридичної діяльності: граничні наслідки, службова діяльність.

При аналізі граничних наслідків юридичної професії, наголошується, що в екстремумах беруться до уваги не проміжні результати, а остаточні наслідки: протокол, постанова, рішення, наказ тощо, які впливають і з форм реалізації права, і з професійної поведінки. Тобто граничні наслідки – це остаточна дія юриста, на яку він інтелектуально і психічно здатний вплинути. Такі наслідки можуть бути позитивними і негативними, правильними і неправильними, моральними й аморальними тощо, але обов'язково вичерпними, повними, оскільки повинні відповідати умовам крайності.

Службова діяльність юриста впливає з його обов'язків, які зводяться до екстремум-поведінки і природно-правової гармонії. Якщо говорити про екстремум-поведінку, то слід враховувати особисті професійно-психічні якості юриста, які забезпечують або не забезпечують діяльність у крайніх ситуаціях. Поведінка кожного юриста в одних і тих самих умовах буде різною. Але різні варіанти поведінки не повинні виходити за межі, встановлені правом, зокрема позитивним. Природно-правова гармонія свідчить про таку службову діяльність юриста, яка відображає максимальне вміння збалансувати ступінь правопорушення з покаранням. Кара повинна бути адекватною вині. Такої природно-правової гармонії юрист повинен досягнути, попри різні екстремуми службової діяльності.

Наголошується, що будь-який вид професійної діяльності складається із взаємодії людини-фахівця як суб'єкта певного різновиду діяльності з предметом праці за допомогою знаряддя, що є найбільш рухливою, активною структурною частиною такої діяльності та піддається змінам. Професійна обумовленість багаторазової (повторюваної) взаємодії суб'єкта і об'єкта праці дає змогу виявити закономірні професійні дії, яким відповідають однакові сукупності психічних процесів, станів, умінь і навичок, якостей особистості.

У підрозділі 1.2 *«Методологічні підходи до розкриття екстремумів у професійній діяльності юриста»* встановлено, що екстремуми у професійній діяльності юриста належать до числа складних системних об'єктів дослідження. Їх складність, багатоаспектність і соціальний характер передбачають необхідність комплексного, всебічного вивчення. Дослідницька стратегія, покладена в основу комплексного підходу, передусім, ґрунтується на таких методологічних принципах: формулювання загальної теоретичної концепції; розробка наскрізних понять і категорій, що забезпечують єдність підходу до об'єкта дослідження.

Зазначається, що філософсько-правове дослідження екстремумів у професійній діяльності юриста необхідно, передусім, проводити спираючись на методологію філософії права, яка становить систематизовану сукупність концептуальних ідей, загальнонаукових, конкретно-наукових, спеціально-юридичних методів, парадигм дослідження предмета філософії права, а також теоретичний аналіз (рефлексію) закономірностей застосування цих знань.

Наголошується на тому, що будучи даністю, єдність людини зі світом –

аксіома, тому дослідження та аналіз цієї єдності має на меті не її встановлення чи обґрунтування, а хіба що поглиблення уявлень про неї (у нашому випадку, людину, яка обирає своєю професією юридичну діяльність). Йдеться про міру фундаментальності, її прояви та еволюцію в межах конкретних форм відношення людини й світу – практичного, теоретичного, духовно-прагматичного тощо. Якраз одвічність, незумовленість, субстанціональність єдності людини зі світом, згармонізованість її з оточенням дає змогу використовувати цю єдність як принцип і основу, на яких вибудовується трактування численних гносеологічних, логіко-методологічних, соціологічних та інших проблем буття й діяльності людини. Відтак необхідним стає і звернення до екзистенційних глибин людського буття, і до соціокультурного поля, простору, в якому, і на підґрунті якого, це буття здійснюється.

У підрозділі 1.3 «Аналіз чинників, що формують образ і модель сучасного юриста» наголошується, що поняття образу людини нерозривно пов'язане з природою людини, яка містить «відкритість світові», яка орієнтує людину на зразки належного, на вищі цінності, що загалом є основою для постійного «виходу» людини за власні межі (трансцендентування) і здійснення процесу вдосконалення.

Констатовано, що сприймати образ юриста необхідно як частину особистісного в людині, не забуваючи також про те, що юрист формується в діалозі з іншими, а також у діалозі з уже панівним у культурі образом юриста. Специфіка образу юриста залежать від типу суспільства. Загалом, суспільство на кожному етапі свого розвитку формує специфічну ідеологію, тобто систему панівних ідеалів та цінностей. Водночас, наголошується на тому, що можемо говорити про нероздільну тріаду «юрист – суспільство – культура». Жоден із цих елементів не може існувати окремо. Не може існувати юрист як представник професійно-стратифікаційного начала без культури і суспільства, які взаємодіють між собою. За відсутності культури і суспільства не може йтися про феномен юриста.

Акцентовано, що сучасний європейський юрист – це спеціаліст, який має відповідати основним вимогам часу і культури, тому його образ включає такі очікувані характеристики: інтелектуальну компетентність (особливу організованість знань – структурованість, категоріальність, узагальнення, гнучкість та оперативність в аналізі ситуацій, що забезпечує здатність юриста до вирішення творчих і професійних завдань); інтелектуальну ініціативу як здатність цілісної особистості органічно поєднувати пізнавальні й мотиваційні дії; складати власну програму професійної діяльності; самоорганізацію, яка передбачає інтелектуальні зусилля, спрямовані на поєднання дієвості мислення й юридичної цілеспрямованості; саморегуляцію як здатність фіксувати в собі зміни, розуміння і використання механізмів культурної самокорекції.

Вказується, що образ-модель юриста – у широкому розумінні – це система викликів-вимог і викликів-очікувань суспільства, які висуваються до людей, які здійснюють або будуть здійснювати функції охорони правового порядку. Тобто йдеться про ідеальний тип юриста, який не може існувати

реально, оскільки першопочатково є сконструйованою мисленнєвою моделлю, якій притаманна висока ступінь абстрактності.

Розділ 2 «Філософсько-правове визначення критеріїв, що впливають на екстремуми у професійній діяльності юриста» складається з трьох підрозділів і присвячений філософсько-правовому визначенню критеріїв, що впливають на екстремуми у професійній діяльності юриста, з-поміж яких морально-етичні вимоги, правова культура, правова свідомість.

У підрозділі 2.1 *«Морально-етичні вимоги, що справляють вплив на вибір граничних меж у професійній юридичній діяльності»* наголошується на тому, що у юридичній професії моральні вимоги займають провідне місце, адже вони є втіленням принципів гуманізму, справедливості, чесності у зміцненні законності та правопорядку. Тут недопустимі перекручення норм моралі, використання їх на вигідних умовах чи створення таких корпоративних норм, яких ніби «вимагає» професійна солідарність. Надійним заслоном квазіморальних норм виступають правосвідомість та високий рівень професіоналізму.

Констатовано, що серед якостей, які визначають специфіку службової діяльності та умови професійного ризику, належать: вірність, мужність, обов'язок, здатність до самопожертвування та почуття справедливості. Окрім того виділено і специфічні моральні норми: нерозголошення конфіденційної інформації, що отримана під час виконання професійних обов'язків, керівництво нормами моралі, що за власною формою можуть відрізнитись від загальнолюдських моральних норм, однак вони зберігають свій моральний зміст.

Визначено, що основна професійна орієнтація юриста – це моральний ідеал служіння добру та боротьба зі злом. Актуальним в сучасних умовах є такі якості правоохоронців, як уміння самостійно вирішувати службові проблеми, виконувати професійно поставлені завдання, уміння «брати на себе» відповідальність. Вони складають основу найважливіших професійних якостей юриста. Наголошується на тому, що, законодавство повинно містити моральні вимоги діяльності юридичної спільноти. Моральні якості, що необхідні будь-якому юристові повинні бути закріплені в морально-професійних кодексах професійних об'єднань.

У підрозділі 2.2 *«Обґрунтування впливу правової культури юриста на екстремуми у професійній діяльності юриста»* розглянутоструктуру правової культури суспільства, до якої входять такі елементи: правова свідомість (рівень правової свідомості включає оцінку норм закону з позицій справедливості та прав людини); правова поведінка (правова активність громадян, котра виражена у правомірній поведінці); юридична практика (ефективність діяльності законодавчих, виконавчих, судових, правоохоронних та правозастосовних органів).

Констатовано, що повага до права – це основний компонент правової культури юриста. Її можна визначити і як позитивне правове почуття, засноване на визнанні соціальної цінності права, що припускає готовність добровільно

керуватися правовими вимогами в повсякденному житті. Повага до права як важлива характеристика правової культури проявляється: по-перше, відповідно до норми права сформованим у суспільстві моральним підвалинам та ідеалам; по-друге, у всебічній характеристиці особливостей суспільних відносин, для регулювання яких видаються правові норми; по-третє, в узгодженні пропонуваного до виконання норм з економічними, політичними, ідеологічними й іншими можливостями забезпечення їх реалізації; по-четверте, в урахуванні та використанні всіх досягнень законодавчої техніки з метою найточнішого і всім зрозумілого вираження в нормативних актах волі законодавця.

Визначено, що правова культура юристів зумовлює необхідність ґрунтовних знань Конституції та законів України, що забезпечує правильне розуміння і оцінку явищ правової дійсності та завдань, обумовлених побудовою демократичного правового суспільства, з одного боку, та наявність професійних умінь і навичок – з другого. Рівень правової культури слід визначати за рівнем правової свідомості (ступінь прогресивності, масштаб та глибина правової освіти в суспільстві, професійна підготовка юристів, ступінь розвитку юридичної науки та правового мислення). Саме тому, про рівень професійної правової культури юриста свідчить ступінь професійної правової свідомості, її відповідність сучасним змінам у державі, глибина і масштабність засвоєння правових знань при розвинутій юридичній науці, службової підготовки та узагальненої орієнтації в конкретних правових справах.

У підрозділі 2.3 «Критерії правової свідомості та їх вплив на екстремуми у професійній діяльності юриста» зазначається, що в екстремумах професійної діяльності провідне місце займає теоретична правосвідомість, що принципово відрізняється від правознавства. Правознавство повинно узгоджуватись із теоретичною правосвідомістю, що забезпечить (за належних умов) і правдиву, природну практичну професійну правосвідомість юриста.

Акцентовано, що в тих ситуаціях, коли постає необхідність вибору граничних меж діяльності, професіоналізм безпосередньо впливає на правозастосування, де належним чином проявляється внутрішній імператив службового обов'язку. Професійна правосвідомість, стабільно вироблена позиція юриста, морально-етичні основи службової діяльності постійно збігаються з потребою суспільства.

Констатується, що правосвідомість є особливим елементом дійсності. Основна властивість, що притаманна правосвідомості та виокремлює її в структурі інших явищ правової реальності, полягає в тому, що вона, є «чистою», хоча і виступає специфічною (за предметом та деякими іншими особливостями) формою суспільної свідомості.

Правосвідомості правника притаманний динамічний розвиток, оскільки вона може полегшувати або ускладнювати процес виконання службових обов'язків. Кожному юристу притаманне індивідуально-правове поле, тому їх вчинки та дії зумовлені власними правовими поглядами, що залежать від сукупності сформованих знань, психічного стану, внутрішніх та зовнішніх обставин тощо. З цього випливає твердження, про те, що один і той

представник юридичної спільноти може мати різні ступені правосвідомості у певних конкретних життєвих ситуаціях. Тобто при виконанні службових обов'язків юристом цей різновид свідомості або посилюється, або знижується.

Розділ 3 «Філософські константи запобігання негативним екстремумам у професійній діяльності юриста» складається з трьох підрозділів і присвячений розгляду філософських констант запобігання негативним екстремумам у професійній діяльності юриста, зокрема формування правомірної поведінки, запобігання деформації професійної свідомості, а також визначення установки на правомірну професійну діяльність юриста у процесі професійної освіти.

У підрозділі 3.1 «Формування правомірної поведінки в професійній діяльності юриста» наголошується, що поведінку формує сукупність вчинків із певними мотивами, які визначають структуру правової поведінки особи. Мотиви правової поведінки юриста безпосередньо впливають на членів суспільства, їхню правову культуру, оскільки юрист виступає в ролі практичного взірця поведінки. Тому правова поведінка є людською активністю, яка відображає суспільну свідомість і правові реалії. В певних ситуаціях правові реалії не завжди збігаються із суспільною свідомістю, що потребує подальшої корекції з боку юристів, з метою вибору позитивних меж (екстремумів) у своїй діяльності.

Констатується, що правомірна поведінка юриста повинна відповідати приписам права, бути з ним співвимірною. При цьому зловживання правом не завжди призводить до неправомірної поведінки юриста. Усе залежить від того, чи юрист, зловживаючи буквою закону, порушує чи не порушує дух права, і це також стосується екстремумів професійної діяльності. Натомість, протиправною поведінкою юриста (як граничним «від'ємним» показником екстремуму) є невиконання ним службових обов'язків, недооцінка або переоцінка правового явища, ситуації.

Зазначається, що особливим видом правової поведінки, що останнім часом привертає до себе все більше уваги юристів – науковців і практиків, є зловживання правом, яке полягає у використанні громадянами своїх прав недозволеними способами, що суперечать призначенню права, унаслідок чого завдаються збитки суспільству, державі, окремій особі. Зловживання правом є даремним здійсненням права (наприклад, удавані угоди, фіктивні шлюби), що відображається в певних несанкціонованих діях, що спричиняють шкоду іншій особі або загрожують чужому праву. Протиправність поведінки як одна з юридичних ознак правопорушення тут чітко не виражена. Урешті-решт, зловживання правом – це феномен або правомірної поведінки (за критерієм оцінювання щодо букви закону), або протиправної поведінки (виходячи з духу права).

У підрозділі 3.2 «Протидія деформації професійної свідомості юриста як основа запобігання негативним екстремумам у його професійній діяльності» вказано, що деформація професійної свідомості в юридичному середовищі здебільшого виникає стихійно, під впливом неписаних «правил»

колективу професійної групи. Цей вплив може мати й офіційне вираження у формі вимог (наприклад, керівника або корпоративних інтересів). Сутність деформації професійної свідомості полягає в підміні суспільної моралі корпоративною мораллю, суспільних інтересів власними інтересами тощо. Крім того, деформація виникає у зловживанні службовим становищем через службові таємниці (наприклад, таємниці оперативно-службової діяльності чи слідства). Юрист із нестійкою суспільною мораллю легко потрапляють у поле професійних зловживань, які часто слугують «поясненням» причин прийняття рішень, що виходять за межі дозволеного, а отже становлять від'ємний показник екстремуму.

Наголошено, що коли йдеться про деформації моральної свідомості та професійної правової свідомості представників юридичної спільноти, то маються на увазі негативні риси і явища, що виникають стихійно або свідомо в окремих учасників цих професійних груп всупереч соціальним та державним нормам і стандартам професійної діяльності й поведінки, очікуванням громадськості. Соціальні уявлення про бажане, справедливе, належне і припустиме в роботі юристів формується в суспільстві, у самих професійних групах, формалізується у законодавстві. Стандарти поведінки та діяльності, які формуються на таких принципах, з часом під впливом негативних чинників соціального середовища, специфіки професійної діяльності розмиваються, руйнуються та розвивають індивідуальні, корпоративні, зовнішньо зумовлені уявлення, котрі є несумісними зі сформованими суспільними та професійними вимогами. Природно, що вони мають прихований характер, але становлять нову установку індивідуальної ціннісної свідомості та відображаються у поведінці, діяльності за умови відсутності контролю зовні. Такі настанови та дії можуть носити суспільно неприпустимий, небажаний, протиправний або навіть небезпечний характер.

У підрозділі 3.3 «Професійна освіта як чинник визначення установки на правомірну професійну діяльність юриста» акцентовано, що взаємодія професійної готовності та професійної діяльності відображається в тому, що, готовність є: активним станом особистості, що породжує діяльність; є результатом діяльності; як якість особистості спрямована на визначення установки на професійну діяльність. Отже, готовність здійснює забезпечення певного рівня професійної діяльності, що визначають професійні уміння та знання, вміння здійснювати діяльність і оцінювати її результати. Досягнення мети здійснюється суб'єктами системи шляхом реалізації змісту професійної підготовки.

Наголошено, що одним з найбільш містких та конкретних є розуміння готовності як інтегрального особистісного утворення, яку передбачає стійке прагнення до професійної роботи у певній конкретній сфері, наявність специфічних знань, навичок та умінь, а також комплекс індивідуальних і психологічних властивостей, що забезпечують високий рівень ефективності їх майбутньої професійної діяльності в цій сфері. Загалом, це твердження стало основою для визначення готовності майбутніх юристів до подальшої

професійної діяльності.

Визначено, що процес навчання у вищих юридичних закладах, якість навчання і засвоєння є початковим етапом впливу на правову культуру суспільства, оскільки йдеться про розвиток права, культурологічно-правову діяльність, яка необхідна суспільству. Процеси становлення юриста-професіонала у період навчання у вищих навчальних закладах зумовлюється, з одного боку, синтезом активності та спрямованості особи, з другого – вимогами діяльності, які детерміновані специфікою її змісту, засобами та умовами організації.

ВИСНОВКИ

Дисертаційне дослідження визначається сучасною постановкою завдання, виявленням і дослідженням нових ідей щодо філософсько-правового розуміння екстремумів у професійній діяльності юриста. У роботі враховані філософсько-правові погляди та концепції, положення чинного національного законодавства, міжнародні правові стандарти, піддано всесторонньому аналізу теоретичний та практичний матеріал, що стосується тематики дослідження. Це сприяло обґрунтуванню та вирішенню кола завдань, які мають важливе наукове і прикладне значення. У результаті автором сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, що полягають у такому:

1. У людській діяльності наявність екстремумів є очевидною, оскільки життя наповнене різноманітними ситуаціями, які вимагають крайніх необхідних дій. Особливо екстремуми проявляються у професійній діяльності, зокрема юридичній. Екстремуми у професійній діяльності юриста – це граничні наслідки його службової діяльності. Звідси впливає дві групи компонентів, що характеризують екстремуми юридичної діяльності: граничні наслідки, службова діяльність. Аналізуючи граничні наслідки юридичної професії, наголосимо, що в екстремумах беруться до уваги не проміжні результати, а остаточні наслідки: протокол, постанова, рішення, наказ тощо, які впливають і з форм реалізації права, і з професійної поведінки. Тобто граничні наслідки – це остаточна дія юриста, на яку він інтелектуально і психічно здатний вплинути. Такі наслідки можуть бути позитивними і негативними, правильними і неправильними, моральними й аморальними тощо, але обов'язково вичерпними, повними, оскільки повинні відповідати умовам крайності.

Службова діяльність юриста впливає з його обов'язків, які зводяться до екстремум-поведінки і природно-правової гармонії. Якщо говорити про екстремум-поведінку, то слід враховувати особисті професійно-психічні якості юриста, які забезпечують або не забезпечують діяльність у крайніх ситуаціях. Поведінка кожного юриста в одних і тих самих умовах буде різною. Але різні варіанти поведінки не повинні виходити за межі, встановлені правом, зокрема позитивним. Природно-правова гармонія свідчить про таку службову діяльність юриста, яка відображає максимальне вміння збалансувати ступінь правопорушення з покаранням. Кара повинна бути адекватною вині. Такої природно-правової гармонії юрист повинен досягнути, попри різні екстремуми

службової діяльності.

2. Науковий аналіз екстремумів у професійній діяльності юриста зумовлює потребу за видами професійної діяльності розрізняти правознавців-професіоналів за такими критеріями як вид та характер діяльності. Згідно з ними представників юридичної професії варто розділити на декілька груп. До першої групи належать юристи, які забезпечують здійснення судочинства, – слідчі, прокурори та інші суб'єкти, котрі задіяні у процесі правосуддя. Другу групу становлять адвокати, основне покликанням яких – захист прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Представники третьої групи – це юристи, які здійснюють професійну діяльність у різних установах та організаціях, за винятком органів державної влади. До четвертої групи належать юрисконсульти та юристи кадрових служб підприємств, установ і організацій. Представниками п'ятої групи є науковці та викладачі юридичних дисциплін у навчальних закладах різного рівня акредитації й підпорядкування. Крім цих груп, варто здійснювати поділ професійної групи юристів також за іншими критеріями, наприклад, за сферою діяльності, галузевим підпорядкуванням (органи судової влади, прокуратура тощо).

3. Діяльність юриста повинна мати онтологічне підґрунтя, своєрідний онтологічний «сертифікат». Адже йдеться про те, що людина повинна виправляти (судити) людину, вона повинна мати на це природний дозвіл, оскільки тут закладено великий ризик суб'єктивізму, неадекватності, залежності і, що надзвичайно важливо, екстремальний характер дій.

Людина онтологічно призначена творити «другу» природу, тобто творче перетворення світу. Але таке перетворення стосується вирішення долі правопорушника, зміни місця людини у Всесвіті, переорієнтації виконання земних обов'язків тощо. Звідси випливають онтологічні вимоги до особи юриста: ґрунтовна професійна підготовка, високі духовно-моральні якості, природне вміння користуватися владними повноваженнями, постійне підвищення рівня природно-правової соціалізації. Іншими словами, вимоги до особи юриста повинні постійно поповнюватися новими, але онтологічними якостями.

4. Внутрішній імператив службового обов'язку є проявом свободи розумної волі, передбачає юридичні наслідки професійної діяльності та є стабільно виробленою позицією юриста. Він часто збігається з потребою суспільства, оскільки тісно пов'язаний із милосердям і сумлінням. Увесь процес формування внутрішнього імперативу відбувається під час активної соціальної діяльності, а тому, звичайно, є елементом загальної культури особи, культури людських відносин або соціокультури.

5. Природне право має незліченну кількість властивостей, які пов'язані з антропологічними особливостями. Якщо природні закони є одні, незмінні, і їх творіння не залежить від людини, то природне право пов'язане з людиною. Спочатку як сприйняття розумом і почуттями, а потім розумінням і готовністю чи неготовністю до виконання. Природне право – це право людини сприйняття і виконання, тому часто екстремуми професійної діяльності юриста повинні

відобразити цей людський вибір. Тобто існує правомірна або неправомірна реалізація екстремумів у характеристиці особливостей природного права.

Професійні екстремуми діяльності юриста повинні відповідати етнічним потребам, які полягають у правовому захисті свободної волі людини. Етноспецифіка цього захисту вимагає реалізації національних інтересів у правовій культурі юриста, його професійної етики і поваги до національного права. Тобто, попри різноманітні екстремуми у професійній діяльності, юрист повинен додержувати етнічних потреб суспільства, але не порушуючи при цьому норм природного права, яке сповідує нація.

Уявлення про бажане, справедливе, належне та припустиме у професійній діяльності юристів формується в державі, суспільстві, професійних групах через закріплення у законодавчих та підзаконних актах. Моделі та форми поведінки і діяльності, що склалися на цих принципах, згодом під впливом негативних чинників соціального середовища, специфіки професійної діяльності можуть руйнуватись, розмиватись і натомість формувати індивідуальні та корпоративні, зовнішньо запозичені уявлення, які несумісні виробленими суспільними та професійними вимогами. Природно, що вони мають прихований характер, однак сприяють розвитку нової індивідуальної ціннісної свідомості та реалізуються в діях та поведінці. Ці дії та настанови можуть мати суспільно неприпустимі, небажані, та небезпечні протиправні властивості.

6. Внутрішній імператив службового обов'язку є проявом свободи розумної волі, передбачає юридичні наслідки професійної діяльності та є стабільно виробленою позицією юриста. Він часто збігається з потребою суспільства, оскільки тісно пов'язаний із милосердям і сумлінням. Увесь процес формування внутрішнього імперативу відбувається під час активної соціальної діяльності, а тому, звичайно, є елементом загальної культури особи, культури людських відносин або соціокультури.

7. Усі структурні елементи цілеспрямованої діяльності юриста реалізуються в особливих нестандартних умовах, що вимагає високого інтелектуального розвитку. Інтелектуальні навантаження, які супроводжують опрацювання значного обсягу текстової інформації, структурацією професійного досвіду; дискусійну взаємодію з партнерами під час судових процесів, зумовлюють необхідність високо розвинутої пам'яті; необхідність швидкого прийняття складних рішень при високій психологічній напруженості тощо.

8. Проведений аналіз дозволяє звернути увагу на деякі особливості професії юридичного спрямування, що пояснюють існування екстремумів у професійній діяльності юриста. Насамперед, специфіка практичної діяльності правників полягає у тому, що правова регламентація обумовлює нормативність професійної поведінки та прийнятих рішень. Ця обставина, визначаючи високий рівень соціалізації юриста та його персональної відповідальності перед суспільством за прийняті ним рішення, контролює потребу дотримуватися моральних й правових норм. В іншому випадку відступ від своїх службових

обов'язків чи порушення посадових повноважень юристом, розглядається як порушення закону. Останнє свідчить про низький рівень його професійної компетентності та несформованість мотиваційно-потребової підструктури професійної правової свідомості.

На кінцевий процес формування та розвитку правової свідомості юристів основний вплив справляє сукупність взаємопов'язаних чинників: умови життя, виховання, навчання, оточення, засоби масової інформації, ментальні особливості тощо. Крім цих чинників, вагому роль та значення у встановленні їхньої правосвідомості займає професійна діяльність у правовій сфері, суспільна, громадська, громадянська та політична активність.

Високий рівень розвитку правової свідомості має значний вплив на юридичну практику. Зокрема, відтворює форми правової діяльності, зобов'язує юриста оцінити та усвідомити власне призначення в соціумі. У свою чергу деонтологічна правова свідомість здійснює прямий вплив на формування та розвиток професійних знань норм права і моралі, професійної культури, професійного відношення до норм позитивного права, професійного вміння, застосування прийомів і навиків, звички безумовного дотримання закону, професійного етикету і такту, а також на ефективну організацію професійної діяльності.

9. Розвиток права здійснюється у процесі культурологічної діяльності, у її феноменах (незвичайних явищах), які стосуються поведінки людини. Феномени культури формують не тільки правову культуру загалом, а й впливають на правосвідомість юриста і досліджують особу злочинця, правопорушника. Це поєднання суб'єкта і об'єкта є винятковим і необхідним, оскільки людина самостійно не може справитися з виконанням онтологічних обов'язків і тому допускає помилки, порушення, які часто виходять за межі дозволеного позитивним правом. Тому юрист повинен володіти таким ступенем правосвідомості, правової культури, який дозволив би не тільки встановити природну вину правопорушника, а передусім не допустити самого правопорушення. Саме професійні екстремуми в юридичній діяльності є пошуком компромісів між правником і порушником норм права.

Рівень професійно-правової культури юристів формується шляхом безпосереднього та щоденного зіткнення з правовими явищами, фактами і подіями. Для цього рівня, так як і професійно-правової культури, властиве більш високе усвідомлення знання та розуміння правових явищ у професійній діяльності. Також, для кожної юридичної спеціальності властива своя специфіка, обумовлює специфікою професійної правової культури різних її представників.

Процес формування професійної культури включає творчий розвиток індивіда, адже для особистого розвитку правника важливе значення має якість поєднання естетичних, професійних, культурних, моральних та етичних інтересів. Основу формування професійної культури юриста складають онтологічні засади права, спрямовані на торжество добра, об'єктивності, істини та справедливості в соціумі.

10. Підготовка юриста-професіонала має ґрунтуватися на цілісній науковій методології, яка охоплює основи загальнонаукових знань і умінь та узагальнений соціально-історичний досвід людства на базі суттєвого, прогресивного. Методологічні основи підготовки майбутніх юристів мають багатосторонню структуру, яка слугує фундаментом соціально ціннісної сторони професійної підготовки особистості, виховання та її освіти. Необхідно «залишити у минулому» підготовку низько-кваліфікованих юристів, відмовитися від випуску спеціалістів з «дипломом», але без теоретичних і практичних знань та вмінь. Для майбутніх професіоналів необхідно презентувати правові знання на основі плюралізму сучасної і вітчизняної, і зарубіжної наукової думки та основних юридичних шкіл, розвивати творче вміння вирішення складних правових справ та конфліктів, що побутують у соціумі, сприяти формуванню фахових практичних вмінь та навиків, розвивати ораторські здібності особи, вчити спілкуватися з іншими людьми, здійснювати професійну підготовку правової документації.

11. Правове виховання та правова освіта майбутнього спеціаліста у сфері права – це активна цілеспрямована та систематизована діяльність під час навчально-виховного процесу, вплив теорії та практики юриспруденції на свідомість майбутнього правника для виховання та формування у нього професійного рівня правової свідомості з урахуванням сучасних соціально-правових реалій. Важливо, що ефективність підготовки майбутніх правників у сфері юридичної діяльності неможлива без трансформації та модернізації існуючої системи вищої освіти, без формування відповідних сучасним вимогам механізмів відбору, підготовки та підвищення кваліфікації юридичних кадрів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДЕСЕРТАЦІЇ

1. Брездень В. І. Морально-етичні та правові цінності діяльності юриста / В. І. Брездень // Митна справа. – 2012. – №6 (84). – Ч. 2. – Кн. 1. – С. 414–419.
2. Брездень В. І. Соціальні складові діяльності працівника юридичної професії / В. І. Брездень // Митна справа. – 2013. – №3 (87). Ч. 2. – Кн. 1. – С. 77–81.
3. Брездень В. І. Соціальне призначення юристів як особливої професійної групи / В. І. Брездень // Митна справа. – 2014. – № 2 (92) – Ч. 2. – Кн. 2 – С. 20–26.
4. Брездень В. І. Деформація професійної свідомості юриста / В. І. Брездень // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – Вип. 3 – С. 305–313.
5. Брэдзэнь В. Влияние поведения юриста на правовую культуру общества / В. Брэдзэнь// *Legea şiviată*. – RepublicaMoldova. – 2014. – Nr. 8/2 (272). – С. 16–19.
6. Брездень В. І. Морально-правові цінності юридичної професії / В. І. Брездень// Державотворення та правотворення в Україні : проб-

- леми та перспективи розвитку : матеріали учасників 1-ї регіональної науково-практичної конференції (Львів, 11 квітня 2013 р.). – Львів : ННПП НУ «Львівська політехніка», 2013. – С. 128–131.
7. Брездень В. І. Феноменологія й аксіологія професійної діяльності юриста / В. І. Брездень // Державотворення та правотворення в Україні : проблеми та перспективи розвитку : матеріали учасників 1-ї заочної науково-практичної конференції (Львів, 10 квітня 2014 р.). – Львів : ННПП НУ «Львівська політехніка», 2014. – С. 86–89.
 8. Брездень В. І. Наукознавчі виміри діяльності юриста як соціокультурного феномена / В. І. Брездень // Філософські, теоретичні та методологічні проблеми юридичної науки в умовах євроінтеграції України : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – м. Львів, 25 квітня 2014 р. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2014. – С. 338–343.
 9. Брэздэнь В. Влияние поведения юриста на правовую культуру общества / В.Брэздэнь // Правовое регулирование сотрудничества Украины и Молдовы с Европейским Союзом. – Украина – Молдова, Трускавец – Кишинев, 2014. – С. 52–57.
 10. Брездень В. І. Філософсько-правові парадигми поведінки особи як основа професійної діяльності юриста / В. І. Брездень // Державотворення та правотворення в Україні : проблеми та перспективи розвитку : матеріали учасників II-ї заочної конференції (16 квітня 2015 р.). – Львів : ННПП НУ «Львівська політехніка», 2015. – С. 179–183.

АНОТАЦІЯ

Брездень В. І. Екстремуми у професійній діяльності юриста: філософсько-правове дослідження. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2015.

Дисертація присвячена дослідженню екстремумів у професійній діяльності юриста з позиції філософії права. Розглянуто критерії правової свідомості та їх вплив на екстремуми у професійній діяльності юриста. Обґрунтовано тезу про те, що на вибір граничних меж у професійній юридичній діяльності справляють суттєвий вплив морально-етичні вимоги та правова культура юриста.

Проаналізовано процеси формування правомірної поведінки в професійній діяльності юриста. Висвітлено шляхи протидії деформації професійної свідомості юриста як основи запобігання негативним екстремумам у його професійній діяльності.

Подано характеристику професійної освіти як чинника визначення установки на правомірну професійну діяльність юриста, а також обґрунтовано положення про те, що вибір екстремумів у професійній діяльності юриста завжди лежить у площині ціннісних орієнтирів правника, що починають

формуватися в процесі визначення установки на професійну діяльність юриста.

Ключові слова: юрист, екстремуми професійної діяльності, правосвідомість, морально-етичні вимоги, поведінка, правова культура, деформація професійної свідомості.

АННОТАЦІЯ

Брэдэн В. И. Экстремумы в профессиональной деятельности юриста: философско-правовое исследование. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.12 – философия права. – Национальный университет «Львовская политехника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2015.

Диссертация посвящена исследованию экстремумов в профессиональной деятельности юриста с позиции философии права. Рассмотрены критерии правового сознания и их влияние на экстремумы в профессиональной деятельности юриста. Обоснован тезис о том, что на выбор предельных границ в профессиональной юридической деятельности оказывают существенное влияние морально-этические требования и правовая культура юриста.

Проанализированы процессы формирования правомерного поведения в профессиональной деятельности юриста. Освещены пути противодействия деформации профессионального сознания юриста как основы предотвращения негативных экстремумов в его профессиональной деятельности.

Дана характеристика профессионального образования как фактора определения установки на правомерную профессиональную деятельность юриста, а также обосновано положение о том, что выбор экстремумов в профессиональной деятельности юриста всегда лежит в плоскости ценностных ориентиров юриста, начинающих формироваться в процессе определения установки на профессиональную деятельность юриста.

Сформулирована авторская интерпретация понятия «экстремумы в профессиональной деятельности юриста», под которыми следует понимать крайние пределы допустимого поведения юриста, которые могут проявляться в негативном или безразличном отношении к закону или служить примером высокого чувства ответственности за выполнение своего профессионального долга по неуклонному соблюдению норм права.

Констатируется, что правомерное поведение юриста должно соответствовать предписаниям права, быть с ним соизмеримым. При этом злоупотребление правом не всегда приводит к неправомерному поведению юриста. Все зависит от того, злоупотребляя буквой закона, юрист нарушает или не нарушает дух права, и это также касается экстремумов профессиональной деятельности. В свою очередь, противоправным поведением юриста (как предельным «отрицательным» показателем экстремума) является

невыполнение им служебных обязанностей, недооценка или переоценка правового явления, ситуации.

Акцентировано, что современный европейский юрист – этоспециалист, который должен отвечать основным требованиям времени и культуры, поэтому его образ включает следующие ожидаемые характеристики: интеллектуальную компетентность (особая организованность знаний – структурированность, категориальность, обобщения, гибкость и оперативность в анализе ситуаций, обеспечивает способность юриста к решению творческих и профессиональных задач) интеллектуальную инициативу как способность целостной личности органично сочетать познавательные и мотивационные действия; составлять собственную программу профессиональной деятельности; самоорганизацию, которая предусматривает интеллектуальные усилия, направленные на сочетание действенности мышления и юридической целеустремленности; саморегуляцию как способность фиксировать в себе изменения, понимание и использование механизмов культурной самокоррекции.

Ключевые слова: юрист, экстремумы профессиональной деятельности, правосознание, морально-этические требования, поведение, правовая культура, деформация профессионального сознания.

SUMMARY

Brezden V. I. Extremes in Professional Activities of a Lawyer: Philosophical and Legal Research.. – The manuscript.

Dissertation for the Candidate degree in Law Sciences in specialty 12.00.12 – philosophy of law. – National University of «Lviv Polytechnic» Education and Science Ministry of Ukraine, Lviv, 2015.

This research focuses on extremes in professional activities of a lawyer from the perspective of the philosophy of law. It explores the criteria of legal consciousness and their impact on the extremes of the professional lawyer. It proves the fact that the choice of thresholds in the professional legal activities is substantially affected by the ethical requirements and legal culture of lawyers.

The study analyses the processes of formation of lawful behavior in the professional activities of a lawyer. It deals with ways of combating deformation of a lawyer's professional consciousness as the basis of prevention of negative extremes in his professional activity.

The research gives characteristics of professional education as a factor that determines the basis of legitimate professional activities of a lawyer. It also justifies the statement that the choice of extremes in professional activities of a lawyer always depends on the values of a lawyer that are beginning to emerge in the process of determining the basis of professional activities of a lawyer.

Keywords: lawyer, extremes of professional activities, legal consciousness, ethical requirements, behavior, legal culture, deformation of professional consciousness.

Підписано до друку 05.11.2015. Формат 60x8/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам № 341. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 225-60-14, (032) 261-24-15
e-mail: pais@mail.lviv.ua; <http://www.pais.com.ua>